

YAVAŞ ŞEHİR OLMA DURUMUNUN ANALİTİK HİYERARŞİ SÜRECİ İLE DEĞERLENDİRİLMESİ*

Ercan BALDEMİR

Doç. Dr., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

Tezcan KAŞMER ŞAHİN

Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü, tezcankasmer@mu.edu.tr

Funda KAYA

Arş. Gör., Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İİBF, İşletme Bölümü

ÖZET

Homojenleşmiş hayata ve kalıplara cevaben ortaya konan yavaş şehir akımı, son dönemde dünyanın birçok ülkesinde yaygınlık kazanmakta ve yavaş şehirlerin sayıları hızla artmaktadır. Küreselleşme etkisine karşın özgünlüğünü koruma çabasında olan yavaş şehirler, yerel yönetimler için de bir yönetim modelidir. Buna göre çalışmanın amacı; yerel kimliğini ve değerlerini koruyarak gelişmeyi hedefleyen ve rakiplerinden bu şekilde farklılaşmayı amaçlayan yavaş şehirlere ilişkin Uluslararası Yavaş Şehirler Birliği'nin öngördüğü kriterler kapsamında Muğla ilindeki yavaş şehir olma potansiyeli taşıyan ilçelerin Analitik Hiyerarşi Süreci ile incelenmesidir. Çalışmanın bulgularına göre yavaş şehir ünvanını elde etmek için en önemli kriterin "çevre politikaları" olduğu; araştırma kapsamında analiz edilen ilçelerden Datça'nın ise yavaş şehir olmaya aday en iyi alternatif olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar sözcükler: Yavaş Şehir, Analitik Hiyerarşi Süreci, Muğla

Jel Kod: M00

* Bu çalışma Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi tarafından BAP 12/53 Proje numarası ile desteklenmektedir.

Dergiye Gönderilme Tarihi: 27.03.2013

Yayına Kabul Tarihi: 15.04.2013

EVALUATION OF BEING SLOW CITY WITH ANALYTIC HIERARCHY PROCESS

ABSTRACT

Slow city movement, which is presented against homogeneous life patterns, has spreading to many countries in the world and the number of slow cities has soaring. Slow city, striving for preserving its distinctness from globalization effect, is also a management model for local authorities. In this sense, with Analytic Hierarchy Process, the study aims to analyze the destinations in Muğla province which have the potential to be a slow city that targets to develop by protecting its local identity and values, and aims to differentiate itself by this way in the context of criteria defined for membership by Cittaslow International Network. According to the findings of the study, environmental policy is the most important criteria to assume the title of slow city and Datça is the best alternative to be a slow city candidate among destinations researched.

Key words: Slow City, Analytic Hierarchy Process, Muğla

Jel Code: M00

GİRİŞ

Her şeyin birbirine gitgide daha çok benzeştiği zamanımızda birer “turizm ürünü” olarak kabul edilebilen destinasyonlar diğer alternatiflerden ayrılmak amacıyla farklılaştırıcı bazı unsurlardan yararlanmaktadırlar. Son dönemlerde, “yavaş yemek” ve “yavaş yaşam” eksenlerinde kendini gösteren bir kavram olan yavaş şehirler bu anlamda yerel farklılıkları vurgulayan bir hareket olarak karşımıza çıkmakta ve farklılaşma yönünde bir rekabet aracı olarak önem kazanmaktadır. Hareketin temsilcileri “yavaşlık” kavramının anlamının sorgulanmasına dikkat çekmekte; buna göre amacın her şeyi salyangoz hızıyla yapmak demek değil, tersine hayatın farklı alanlarındaki aktiviteleri daha tatmin edici şekilde, derinlemesine ve doğru hızda gerçekleştirmek olduğunu altını çizmektedirler. Yavaş hareketi yemekten turizme, seyahatten moda ya da kadar birçok alanı etkisi altına almakta ve bu hareket sonucu ortaya çıkan en önemli kavramlardan biri de “yavaş şehirler” olarak dünyada hızla yayılmaktadır.

Dünyada ve Türkiye’de sayıları 167’ye ulaşan yavaş şehirler, küresel hayatın hızından yorulan ve yavaşlamak isteyenler için bir destinasyon alternatifi olmakla birlikte; yerel yönetimler için de bir yerel kalkınma modeli ve sürdürülebilir bir strateji olarak görülmektedir.

1. Yavaş Şehirler

Yavaş şehir hareketi, İtalya’da 1999 yılında yavaş yemek (slow food) hareketinin lideri Carlo Petrini ve bir grup İtalyan belediye başkanının yavaş yemek hareketi ilkelerini kentsel yaşama uygulamak istemeleriyle başlamıştır. Fakat yavaş şehir hareketi, yavaş yemek hareketinin “eko-gastronomik” ve çevreci manifestosunda belirtildiği gibi sadece yerel üretim ve yemek kalitesine yüklenen önem anlamını taşımamakta; yanı sıra, yerel yaşam kalitesinin artırılması, yerel benzersizliğin devam ettirilmesi ve sürdürülebilir kent ekonomilerinin desteklenmesi gibi yerel yönetim hedeflerini de kapsamaktadır (Pink, 2009:453).

İtalyanca Citta (Şehir) ve İngilizce Slow (Yavaş) kelimelerinden oluşan Cittaslow kelimesi, yavaş şehir anlamında kullanılmaktadır. Uluslararası Yavaş Şehirler Birliği (Cittaslow Ağı); küreselleşmenin şehirlerin dokusunu, sakinlerini ve yaşam tarzını standartlaştırmasını ve yerel özelliklerini ortadan kaldırmasını engellemek için yavaş yemek hareketinden ortaya çıkmış bir kentler birliğidir. Küreselleşmenin yarattığı homojen mekanlardan biri olmak istemeyen, yerel kimliğini ve özelliklerini koruyarak dünya sahnesinde yer almak isteyen kasabaların ve kentlerin katıldığı bir birliktir (www.cittaslowturkiye.org).

Mayer ve Knox (2006) yavaş şehirleri “halkın ve yerel yöneticilerin yerel tarihi önemsedikleri, daha iyi ve sürdürülebilir bir gelişme için farklı yerel kaynaklardan faydalandıkları yerler” olarak tanımlamaktadır (Mayer ve Knox, 2006:322). Beatley (2005) “yavaş şehir ağındaki destinasyonların farklı amaç

güdüyor olsalar da, onları buluşturan ortak noktanın benzersiz ve ayırt edici özelliklerini koruma arzusu” olduğunu belirtmektedir (Beatley, 2005:335). Pink (2008) ise yavaş şehirleri; kurucularının, içinde bulunduğumuz “hızlı” ve küresel anlamda homojenleşmiş zamana cevaben ortaya koydukları; bu nedenle, küreselleşme bağlamında yerel farklılıkları vurgulayan ve yerel olarak yaşam kalitesini arttırma arayışında olan bir hareket olarak görmektedir.

Dünya ve Türkiye’deki yavaş şehirlerin birçoğunun, şehirlerin yorucu temposundan kaçmak isteyenlerin sığınabileceği bir liman olarak görüldüğü ve bu şehirlerin ağırlıklı olarak doğa temelli, sürdürülebilir turizme yönelip yerel halkla bütünleşmeyi içeren ürünler sundukları belirtilmektedir (Para Dergisi, 2012:18). Bununla birlikte, yavaş şehirlerin benimsedikleri politikalar, yürüttükleri projeler, faaliyetler ve organizasyonlar ile gelişmeyi sürdürebileceklerinin altı çizilmekte; böylece girişimin hem kentsel, aynı zamanda sosyal, bir hareket hem de yerel yönetimler için bir model olduğu ifade edilmektedir (Pink, 2008:97). Başka bir deyişle, sürecin başarılı yönetilmesi halinde orta ve uzun vadede destinasyona ilişkin turizm gelirlerinin artacağı öngörülmektedir. Çünkü bir yerin yavaş şehir olmasının yolu sanayi veya hızlı gelişimi benimsemekten değil, tam tersine kültürü, yemeği, esnafı, tarihi gibi şehrin kendisini rakiplerinden ayıran özelliklerine sahip çıkmasında yatmaktadır. Kent yerel yönetimlerinin, yavaş şehirleri sürdürülebilir bir yerel kalkınma modeli olarak benimseyip yapılacak çalışmaları bu çerçevede yürütmesi sonucunda, girişimlerin yerel ekonomiye olumlu yansıyor herkesin refah payının artacağı kaydedilmektedir (Para Dergisi, 2012). Bu durumda, bir destinasyonun Yavaş Şehir ünvanını alması, turizm potansiyelini arttırarak yerel sürdürülebilirlik sağlamak ve Campbell’in üç E- ekonomi, çevre ve kaynak- modeline göre ekonomi, çevre ve kaynaklar üçgenini etkileşimli olarak güçlendirip, kentsel gelişime katkıda bulunmaktadır (Mayer ve Knox, 2006:322).

Yavaş şehir hareketi; kentsel tasarım ilkeleri bağlamında kentsel dokuyu öne çıkarıcı yapıların desteklenmesi, yaya yollarının genişletilmesi, bisiklet yollarının artırılması, toplu taşımanın özendirilmesi, ekonomi dostu mimarinin desteklenmesi, kentsel yeşil alanların arttırılması, doğal beslenmenin yaygınlaştırılmaya çalışılması ve yerel yemeklerin ve adetlerin korunmaya gayret edilmesi gibi pek çok öğenin etkisindedir (Çiner, 2011:7).

Yavaş şehir hareketi Türkiye’de Seferihisar’ın 28 Kasım 2009 tarihinde yavaş şehir ünvanını kazanmasıyla başlamış ve Türkiye’de Yavaş Şehir Ulusal Ağı kurulmuştur (www.cittaslowturkiye.org). Türkiye’de yavaş şehir ünvanını şu an için Seferihisar, Akyaka, Gökçeada, Perşembe, Vize, Taraklı, Yalvaç, Yenipazar taşımaktadır. Aralarında Halfeti (Urfa), Savur (Mardin), Aydınlar/Tillo (Siirt), Yeniboğaziçi (KKTC), Cide (Kastamonu), Seyitgazi (Eskişehir), Adalar (İstanbul), Gümüşlük (Muğla), Yeşilüzümlü (Muğla), Turunç (Muğla) ve Kaş’ın (Antalya) bulunduğu 60’ı aşkın ilçe yavaş şehir olmak için gün saymaktadır (Para Dergisi, 2012:18).

Yavaş şehir ağı başta Avrupa olmak üzere diğer kıtalardaki ülkelerde de yaygınlık kazanmaktadır. Hareketin çıkış noktası İtalya olduğu için yavaş şehirlerin yaklaşık yarısı İtalya'da yer almaktadır (Miele, 2008:137). Hızla yaygınlaşan hareket ile İtalya'nın ardından İngiltere, İspanya, Portekiz, Avusturya, Polonya, Norveç ve Almanya'da da birçok şehir "yavaş şehir" olmaya hak kazanmıştır (www.cittaslow.org).

Tablo 1: Ülkelere Göre Yavaş Şehir Sayısının Dağılımı

Ülke	Yavaş Şehir Sayısı	Ülke	Yavaş Şehir Sayısı
ABD	3	İsviçre	1
Almanya	12	İrlanda	1
Avustralya	3	İtalya	71
Belçika	5	Hollanda	5
Çin	1	Kanada	2
Danimarka	1	Macaristan	1
Finlandiya	1	İsveç	1
Fransa	6	Yeni Zelanda	1
Güney Afrika	1	Norveç	3
Güney Kore	12	Polonya	9
İngiltere	5	Portekiz	5
İspanya	6	Türkiye	8
Avusturya	3	TOPLAM	167

Kaynak: http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/CITTASLOW__LIST_january_2013.pdf

2. YÖNTEM

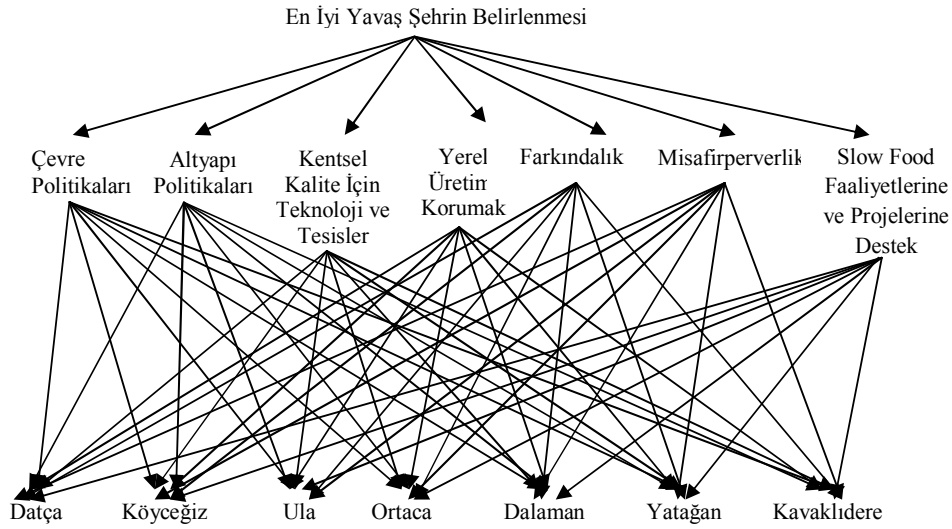
Yavaş şehirlerle ilgili literatür taraması yapıldığında farklı yöntemlerle farklı çalışmalar yapıldığı tespit edilmiştir. Pink (2008) etnografik bir araştırma yaparak İngiltere'deki cittaslow üyelerini incelemiştir. Özgen (2012) durum çalışması yöntemi ile sürdürülebilirlik bağlamında Seferihisar'da yaşayan yerel halkın yaşam biçimlerindeki değişimleri ve kentin yavaş şehir olmasına ilişkin değerlendirmeleri ele alınmıştır. Knox (2005) hızlı dünyada yavaş şehirlerin önemi üzerinde durmuş ve sıradan yerlerin yaratılmasını değerlendiren kavramsal bir çalışma yürütmüştür. Miele (2008) yavaş şehir hakkında kapsamlı bir açıklamaya yer veren bir çalışma yapmıştır. Güven (2011) yavaş yemekten yavaş medyaya hızlı tüketim için bir çözüm önerisi olarak "yavaş" olmayı incelemiştir. Yapılan araştırmalar değerlendirildiğinde yavaş şehir olmak konusunda ve buna ilişkin kriterlerin ağırlıklarına yönelik nicel bir çalışma yapılmadığı, ayrıca alternatif ilçelere yönelik bir kıyaslamada bulunulmadığı tespit edilmiştir.

Yavaş şehir olma kriterlerinin hangi oranda seçim sürecini etkilediğini ve bunun sonucunda hangi alternatiflerin seçim için doğru karar olduğunu tespit edebilmek için bilimsel bir karar verme yöntemine ihtiyaç duyulmaktadır. Karar verme konusunda ikiden fazla kriterin olduğu problemler, çok ölçütlü karar verme problemleri olarak değerlendirilmektedir (Ersöz ve Kabak, 2010:99). Bunların çözümü için farklı yaklaşımlar (Promethee, Electre, ANP, vs.) geliştirilmiş olmakla birlikte, temel bir amaç bağlamında kullanılan kriterlerin ve bunlara ilişkin

alt kriterlerin olması, bunların ağırlıklarına bağlı olarak değerlendirilebilecek alternatiflerin bulunması nedeniyle kullanılacak en etkili yöntemlerden biri Analitik Hiyerarşi Sürecidir (AHS).

İlk olarak 1977'de Thomas L. Saaty tarafından ortaya konmuş olan AHS, karar problemlerinin çözümünde kullanılan çok kriterli karar verme tekniklerinden birisidir. AHS, nitel ve nicel değişkenleri bir arada değerlendirebilmekle birlikte, karar verme sürecinde grup veya bireyin önceliklerini de dikkate alan, matematiksel bir yöntemdir (Dağdeviren vd., 2004:132). AHS'de karar probleminin temel amacı doğrultusunda, kriterler ve ona ait olan alt kriterler belirlenmektedir. Çalışmanın ilk aşamasında hiyerarşik yapı oluşturulmaktadır. Hiyerarşik yapının ilk basamağında amaç ifadesi yer almakta, bu amaç doğrultusunda her bir kriter ve varsa alt kriterleri ortaya konmaktadır. Daha sonra her karar problemi için alternatifler belirlenir ve karar probleminin çözümü gerçekleştirilir (Scholl, 2005'den akt. Özgüven, 2011:281).

En iyi yavaş şehrin belirlenmesine yönelik oluşturulmuş hiyerarşi Şekil 1'de gösterilmektedir.

Şekil 1: Karar Hiyerarşisinin Oluşturulması

Çalışmaya İlişkin AHS Modeli Adımları

En iyi yavaş şehrin seçimi probleminin çözümünde kullanılacak olan modele ilişkin adımlar aşağıda açıklanmıştır.

1- Karar Probleminin Tanımlanması: Çalışmanın temel problemi, en iyi

yavaş şehrin seçimine yönelik karar verme probleminin çözülmesidir.

2- Karar Verici Çalışma Grubunun Oluşturulması: Çevre politikasının değerlendirilmesinde bu konuda uzman mühendislerden; altyapı politikasının değerlendirilmesinde çevre mühendislerinden; kentsel kalite için teknoloji tesisleri konusunda peyzaj mimarından; yerel üretimi korumak konusunda gastronomi uzmanından ve gastronomi bölümü öğretim üyelerinden; misafirperverlik, farkındalık ve slow food faaliyetlerine ve projelerine destek konusunda ise turizm akademisyenlerinden ve ilgili konulardaki uzman akademisyenlerden ve tüm kriterler için yavaş şehir ünvanı taşıyan yerlerde sürecin yönetimine dahil olmuş ilgili kişilerden oluşan çalışma grubu oluşturulmuştur.

3- Ana ve Alt Kriterlerin Belirlenmesi: Yavaş şehir seçimi için 7 ana kriter ve 59 alt kriter belirlenmiştir. Kriterlerin belirlenmesinde organizatörlüğü yürüten Uluslararası Yavaş Şehirler Birliği ifadeleri dikkate alınmıştır.

4- Alternatiflerin Belirlenmesi: Alternatiflerin belirlenmesinde "cittaslow" tarafından belirlenmiş olan "nüfusun 50.000'den az olması" ana ilkesi değerlendirilerek bu duruma uygun yedi alternatif belirlenmiştir. Bunlar; Datça, Köyceğiz, Ula, Ortaca, Dalaman, Yatağan ve Kavaklıdere'dir.

5- Kriterler ve Alternatifler Arası Kıyaslamaların Yapılması: Kriterler arası ağırlıkların tespitinde karar verici çalışma grubu, ana ve alt kriterleri Saaty (1994) tarafından önerilen 1-9 önem skalasına göre değerlendirmiş, daha sonra ikili karşılaştırma matrisleri oluşturulmuş ve program aracılığıyla gerekli kıyaslamalar yapılmıştır. Her bir ana kriter, birden fazla alt kritere sahip olduğu için, bu kriterlerin ana kriteri etkileme oranları tespit edilmiştir. Her bir ana kriterin diğer ana kriterlerle olan ilişkisi analiz edilmiştir. Alternatifler arası kıyaslamaların yapılması için ilçelerdeki belediyelerden her bir kriterin varlığına ya da yokluğuna ilişkin bilgi alınmış ve bir ilçede var olmasına karşı diğerinde olmaması durumunda karşılaştırma matrisinde "9" değeri, eşitlik durumunda ise "1" değeri sembolik olarak kullanılmış ve karşılaştırma yapılmıştır. Böyle bir yöntemin seçilmesinin temel nedeni, tüm ilçelere ilişkin ayrıntılı bilgiye sahip olabilecek kişilerin olmamasıdır. Ağ yapısının oluşturulmasında ve hesaplamalarda Super Decisions 2.2.6 yazılımı kullanılmıştır.

6- Tutarlılık Analizinin Yapılması: Tüm karşılaştırma matrisleri için tutarlılık analizi yapılmış ve her birinin tutarlılık oranının 0,1'den küçük olduğu tespit edilmiştir.

7- En İyi Alternatifin Seçilmesi: Tespit edilen ana ve alt kriter ağırlıkları sonucunda ilçelerden konuya ilişkin elde edilen veriler analiz edilerek en iyi yavaş şehir tespit edilmiştir.

3. BULGULAR

AHS ile Muğla ilindeki en iyi yavaş şehrin belirlenmesi için öncelikle ana kriterlere ilişkin alt kriterlerin ağırlıklandırması gerçekleştirilmiştir.

Tablo 2: Çevre Politikaları Alt Kriterlerin Ana Kriter Etki Etme Dereceleri

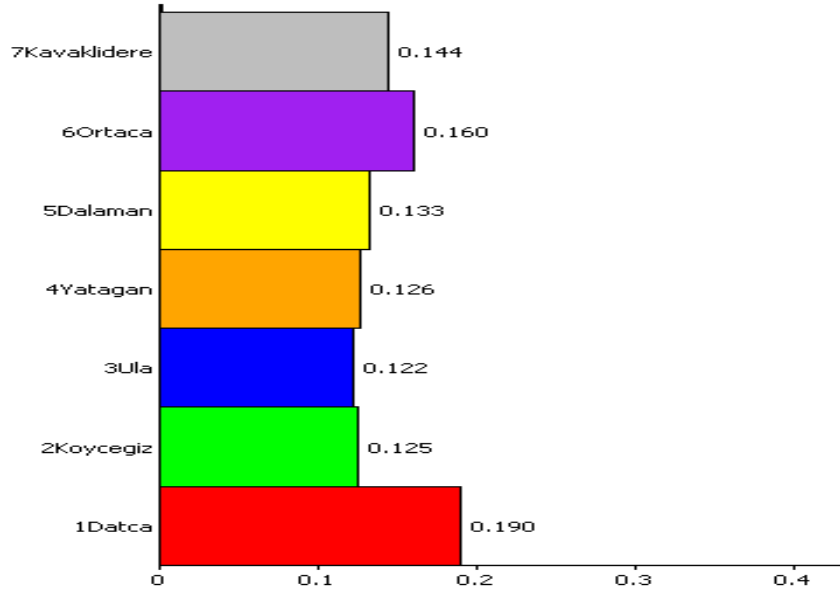
Çevre Politikaları Alt Kriterleri	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Hava, su ve toprağın kalitesinin, yasa tarafından belirtilen parametrelerde olması	0.15135
Kentsel çöp ve özel atıkların ayrıştırılarak toplanmasının teşvik edilmesi ve yaygınlaştırılmasına yönelik projelerin olması	0.02985
Endüstriyel ve evsel kompostlamanın yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi	0.01890
Kentsel ya da toplu kanalizasyon için, atık su arıtma tesisinin bulunması	0.31319*
Özellikle alternatif enerji kaynaklarının kullanılması ve biyokütlelerden ısı üretilmesi yoluyla; enerji tasarrufu ile ilgili belediye projesinin olması	0.02357
Genetiği değiştirilmiş ürünlerin (GDO) tarımda kullanılmasının yasaklanması	0.28595**
Reklam grafikleri, panolar ve trafik işaretlerinin düzenlenmesine dair belediye planının olması	0.01629
Elektromanyetik kirliliği kontrol eden sistemlerin bulunması	0.01957
Gürültü kirliliğini kontrol etmek ve azaltmak için bir programın uygulanması	0.01721
Işık kirliliğini kontrol etmek için sistem ve programların olması	0.01705
Çevre yönetimi sistemlerinin benimsenmesi (EMAS ve ECOLABEL ya da ISO 9001; ISO 14000, SA 8000 ve Gündem 21 projelerine katılım)	0.10707

* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tablo 2'de en iyi yavaş şehrin belirlenmesi konusunda "çevre politikaları" ana kriterinin alt kriterleri değerlendirilmiştir. Yapılan analiz sonucunda kanalizasyon ve atık su arıtma tesislerinin olması, çevre politikası açısından en önemli kriter olarak değerlendirilmiştir. Bunu GDO'nun tarımda kullanılmasının yasaklanması izlemiş, çevre politikasına en az etkisi olan kriterin ise reklam grafikleri, panolar ve trafik işaretlerinin düzenlenmesine dair belediye planının olması olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 2: Çevre Politikaları Ana Kriterine Göre İlçelerin Karşılaştırılması

Şekil 2'de çevre politikaları açısından tüm ilçeler incelenmiş olup Datca'nın en yüksek skoru aldığı görülmektedir. 2. sırada Ortaca yer almakta ve son sırada ise Ula bulunmaktadır.

Tablo 3: Altyapı Politikaları Alt Kriterlerin Ana Kriter Etki Etme Dereceleri

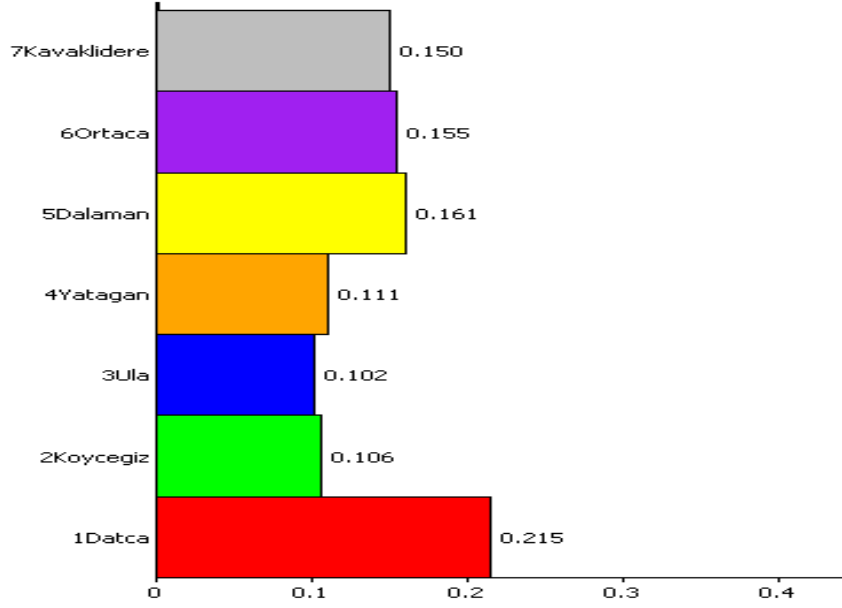
Altyapı Politikaları Alt Kriterleri	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Tarihi merkezlerin ve/veya kültürel ve tarihi değer çalışmalarının geliştirilmesi ve ıslah edilmesi için planların yapılması	0.08104
Güvenli ulaşım ve trafik için planlar yapılması	0.09664
Okulları ve kamusal binaları bağlayan bisiklet yollarının olması	0.06282
Özel taşımacılık ve trafiğin toplu taşıma ve yaya alanları ile bütünleştirilmesi üzerinden, alternatif ulaşımı destekleyen planlar (toplu taşıma alanlarına bağlanan ilave kentsel araba park yerleri, bisiklet yolları, okullar ve işyerlerine erişim sağlayan yaya güzergâhları, vb.) yapılması	0.08532
Kamusal ve kamu ile ilgisi olan alanların engelliler için erişilebilir olması, mimari engellerin kaldırılması ve teknolojilere erişimin sağlanmasının garanti altına alınabilmesi için uygulanmaların olması	0.14224**

Aile yaşantısını kolaylaştıran ve yerel aktivitelere olanak sağlayan programların teşvik edilmesi (eğlence ve spor faaliyetleri, okul ve aile arasında bağ oluşturmayı amaçlayan aktiviteler, yaşlılar ve kronik hastalar için ev yardımı da dahil olmak üzere çeşitli yardımlar, sosyal tesisler, belediye çalışma saatlerinin düzenlenmesi, umumi tuvaletler)	0.09615
Tıbbi yardım merkezinin olması	0.14498*
Vasıflı yeşil alanların asgari teçhizata sahip olması ve hizmet altyapılarının (yeşil alanların birbiriyle bağlantıları, oyun sahaları, vb.) olması	0.09782
Ticari malların dağıtımını ve “doğal ürünler için ticari merkezler” oluşturulması için planın olması	0.03894
Mağaza sahipleriyle, zor durumda olan vatandaşlarla ilgilenme ve yardım etme üzerine mutabakat: “dost mağazalar”ın olması	0.02842
Bozulmakta olan kentsel alanların ve şehrin yeniden kullanılmasına yönelik projelerin iyileştirilmesi	0.04105
Kent tarzının yeniden yapılandırılması ve iyileştirmesi için bir programın olması	0.04701
Kentsel yenilenme programı işlevlerinin, yavaş şehir bilgi bürolarıyla bütünleştirilmesi	0.03756

* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tablo 3’te en iyi yavaş şehrin belirlenmesi konusunda “altyapı politikaları” ana kriterinin alt kriterleri değerlendirilmiştir. Yapılan karşılaştırma sonucunda en önemli kriterin, tıbbi yardım merkezinin olmasının olduğu, bunu kamusal alanların engellilerin erişebileceği şekilde planlanması ve mimari engellerin olmaması, teknolojiye erişimin sağlanması kriterinin takip ettiği görülmektedir. Alt yapı konusunda en az etkili görülen kriter ise, dost mağazaların olmasıdır.

Şekil 3: Alt Yapı Politikaları Ana Kriterine Göre İlçelerin Karşılaştırılması

Şekil 3'te altyapı politikaları açısından tüm ilçeler incelenmiş olup Datça'nın en yüksek skoru aldığı görülmektedir. 2. sırada Ortaca yer almakta ve son sırada ise Ula bulunmaktadır.

Tablo 4: Kentsel Kalite İçin Teknoloji ve Tesisler Alt Kriterlerin Ana Kriter Etki Etme Dereceleri

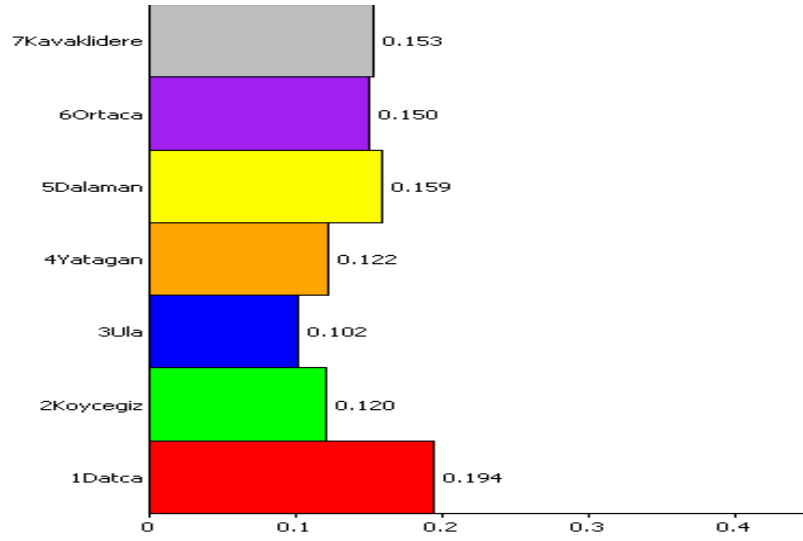
Kentsel Kalite İçin Teknoloji ve Tesisler Alt Kriterleri	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Biyomimari için büro ve biyomimarının teşvik edilmesi yönündeki bilgilendirme projesi için görevlendirilen personelin eğitimi için programlarının olması	0,22386*
Şehri, fiber optik kablolar ve kablosuz sistemler için teçhiz etmek	0,06484
Elektromanyetik alanları gözlemlene sistemlerinin benimsenmesi	0,07265
Çevre ve manzarayla uyumlu çöp kutularının tedarik edilmesi ve çöplerin belirlenmiş zaman tablolarına göre kaldırılması	0,08658
Toplu ve özel alanlarda; önemli, çevresel olarak uygun bitkilerin, tercihen bahçe/peyzaj mimarisi ölçütlerine uygun çizgilerdeki yerel bitkilerin, yetiştirilmesine yönelik promosyon ve programların olması	0,21330**
Vatandaşlara hizmet sağlamak için planlar (Belediye hizmetlerinin internet üzerinden duyurulması, vatandaşlar için internet tabanlı bir belediye ağı oluşturulması ve vatandaşların bu ağı kullanmaları yönünde eğitilmeleri)	0,08293

Özellikle gürültülü alanlarda gürültünün kontrol edilmesi için planın olması	0,09434
Renklerle ilgili planın olması	0,13036
Elektronik evden çalışmanın (telework) teşvik edilmesi	0,03114

* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tablo 4'te en iyi yavaş şehrin belirlenmesi konusunda "kentsel kalite için teknolojiler ve tesisler" ana kriterinin alt kriterleri analiz edilmiş olup bu konuda en önemli kriterin biyomimari ve bu konuda gerçekleştirilen projeler ve personel eğitimi olduğu görülmektedir. İkinci sırada toplu ve özel alanlarda yerel ürünlerin yetiştirilmesine yönelik programlar yer almaktadır. En az etkisi olan kriter ise, telework'ün teşviki olduğu tespit edilmiştir.

Şekil 4: Kentsel Kalite İçin Teknoloji ve Tesisler Ana Kriterine Göre İlçelerin Karşılaştırılması

Şekil 4'te kentsel kalite için teknolojiler ve tesisler açısından tüm ilçeler incelenmiş olup Datça'nın en yüksek skoru aldığı görülmektedir. 2. sırada Dalaman yer almakta ve son sırada ise Ula bulunmaktadır.

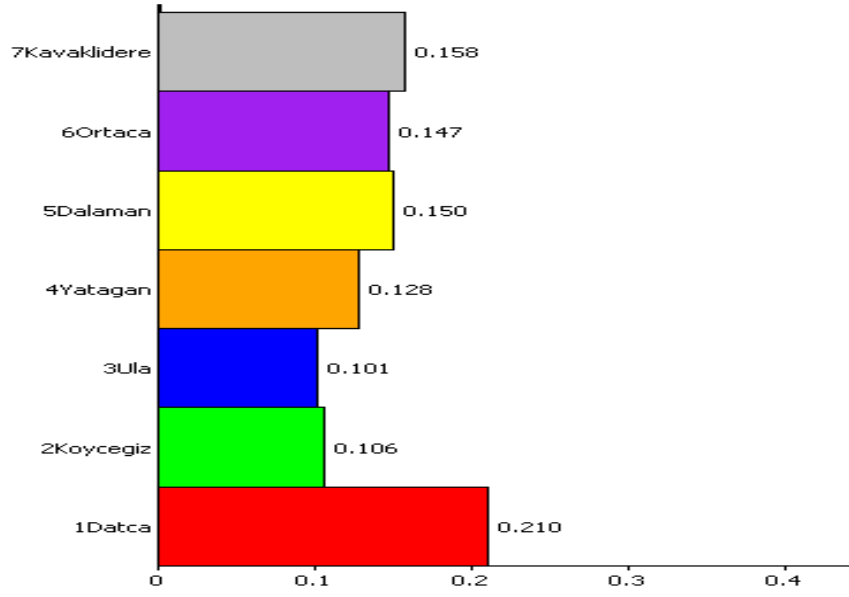
Tablo 5: Yerel Üretimi Korumak Alt Kriterlerin Ana Kriterlere Etki Etme Dereceleri

Yerel Üretimi Korumak Alt Kriterleri	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Organik tarımcılığın geliştirilmesi için projelerin yapılması	0,06090
Esnaf ve zanaatkarlar tarafından üretilen ürünlerin, eşya ve el işlerinin kalitesinin sertifikalandırılması	0,04172
Yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olan esnaf ve zanaatkarların ve/veya el işi ürünlerinin korunması ve himayesine yönelik programların olması	0,09603
Yok olma riskiyle karşı karşıya olan geleneksel çalışma ve meslek yöntemlerinin himaye edilmesi	0,09779
Organik ve/veya yerel topraklarda üretilmiş ürünlerin kullanılması ve restoranlar, okul kafeteryaları ve himaye altındaki yapılarda yerel geleneklerin muhafaza edilmesi	0,05580
Yavaş Yemek ile işbirliği içerisinde, okullarda tat ve beslenme konusunda eğitim programlarının olması	0,10612
Yok olma riski altında olan şarap ve gastronomik yavaş yemek çeşitleri için, aktivitelere destek olmak	0,15634*
Yerel ürünlerin tespit edilmesi ve bu ürünlerin ticarileşmesi için destek (pazarlarda yerel ürünler için yer ayrılması vb.)	0,14008**
Şehirdeki ağaçların sayılması ve büyük ya da “tarihi ağaçların” değerinin arttırılması	0,06957
Yerel kültürel etkinliklerin teşvik ve muhafaza edilmesi	0,07353
Kent ve okul bahçelerinin geleneksel yöntemlerle yetişmiş yerel ekinler için geliştirilmesi	0,10213

* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tablo 5’te en iyi yavaş şehrin belirlenmesi konusunda “yerel üretimi korumak” ana kriterinin alt kriterleri analiz edilmiş olup, bu konuda en önemli kriterin yok olma riski altında olan şarap ve yemekler için aktivitelere destek olmak olduğu, 2. sırada yerel ürünlerin tespit edilmesi ve bunların ticarileştirilmesine yönelik desteklerin yer aldığı görülmektedir. En az etkiye sahip olan kriter ise, zanaatkarlar tarafından üretilmiş eşya ve el işlerinin kalitesinin sertifikalandırılmasıdır.

Şekil 5: Yerel Üretimi Korumak Ana Kriterine Göre İlçelerin Karşılaştırılması

Şekil 5'te yerel üretimi korumak açısından tüm ilçeler incelenmiş olup Datça'nın en yüksek skoru aldığı görülmektedir. 2. sırada Kavaklıdere yer almakta ve son sırada ise Ula bulunmaktadır.

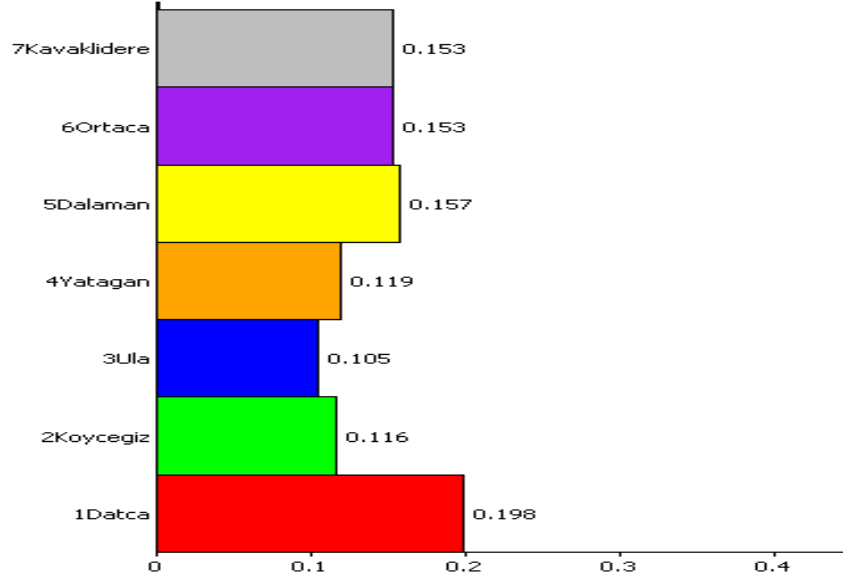
Tablo 6: Misafirperverlik Alt Kriterlerin Ana Kriter Etki Etme Dereceleri

Misafirperverlik Alt Kriterleri	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Turist bilgisi ve nitelikli misafirperverlik için eğitim kurslarının olması	0,12928
Tarihsel merkezlerde, yol gösteren turist güzergâhları ile birlikte, turist işaretlerinde uluslararası işaretlerin kullanılması	0,16526
Ziyaretçilerin şehre yaklaşmalarını ve bilgi ve hizmetlere erişimlerini kolaylaştırıcı resepsiyon yönergeleri ve projelerinin olması (otopark, resmi kurumların açılış saatlerinin uzatılması/ esnetilmesi, vb.), özellikle takvimlendirilmiş etkinlikler için	0,16079
Şehrin "yavaş" güzergâhlarının düzenlenmesi (broşürler, internet siteleri vb.)	0,31385*
Turistik işletmeciler ve mağaza sahiplerinin, ücret şeffaflığı ve fiyatların müessesenin dışında sergilenmesi gerekliliği konusunda bilinçlendirilmesi	0,23082**

* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tablo 6'da en iyi yavaş şehrin belirlenmesi konusunda "misafirperverlik" ana kriterinin alt kriterleri analiz edilmiş olup bu konuda en önemli kriterin şehrin yavaş güzergahlarının düzenlenmesinin, 2. sırada ise işletmelerin ücret şeffaflığını benimsemesi konusunda bilinçlendirme çalışmalarının yer aldığı görülmektedir. En az etkili olan kriter, misafirperverlik konusunda kursların olmasıdır.

Şekil 6: Misafirperverlik Ana Kriterine Göre İlçelerin Karşılaştırılması

Şekil 6'da misafirperverlik açısından tüm ilçeler incelenmiş olup Datca'nın en yüksek skoru aldığı görülmektedir. 2. sırada Dalaman yer almakta ve son sırada ise Ula bulunmaktadır.

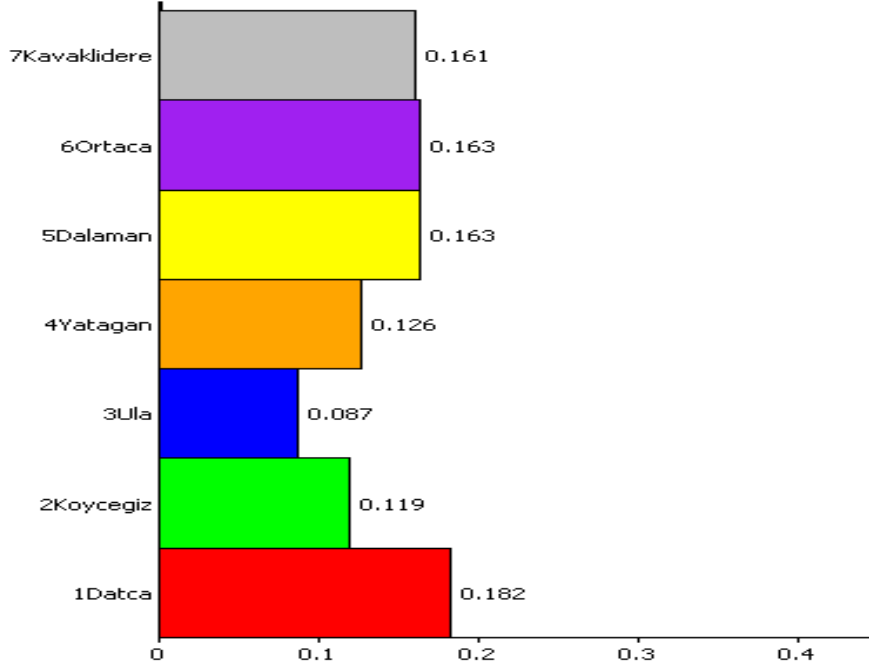
Tablo 7: Farkındalık Alt Kriterlerin Ana Kriter Etki Etme Dereceleri

Farkındalık Alt Kriterleri	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Vatandaşlara Cittaslow olmanın amaçları ve prosedürleriyle ilgili bilgi sağlayan kampanyalar düzenlemek	0,20831
"Yavaş" felsefesini kazanmada sosyal yapıların dâhil edilmesi için programlar ve Cittaslow projelerinin uygulanması. Özellikle; eğitsel bahçe ve parklar, kitap olanak ve hizmetleri ve bitkilerin tohumlarının korunması projelerine katılım sağlamak	0,48323*
Slow City ve Slow Food faaliyetlerinin yaygınlaştırılması için programlar hazırlamak	0,30846**

* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tablo 7'de en iyi yavaş şehrin belirlenmesi konusunda "farkındalık" ana kriterinin alt kriterleri analiz edilmiş olup bu konuda en önemli kriterin sosyal yapılarla birlikte yavaş felsefesini ve projelerini yürütmek olduğu görülmektedir. 2. sırada yavaş şehir ve yavaş yemeğe yönelik programlar bulunmaktadır.

Şekil 7: Farkındalık Ana Kriterine Göre İlçelerin Karşılaştırılması

Şekil 7'de farkındalık açısından tüm ilçeler incelenmiş olup Datça'nın en yüksek skoru aldığı görülmektedir. 2. sırada Dalaman ve Ortaca yer almakta ve son sırada ise Ula bulunmaktadır.

Tablo 8: Slow Food Faaliyetlerine ve Projelerine Destek Alt Kriterlerin Ana Kriterlere Etki Etme Dereceleri

Slow Food Faaliyetlerine ve Projelerine Destek Alt Kriterleri	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Yerel Slow Food Örgütlenmesinin (Convivium) kurulması	0,08710
Slow Food ile işbirliği yaparak okullar için tat ve beslenme üzerine eğitim programları konusunda düzenleme yapılması	0,16566**
Slow Food ile işbirliği yaparak okul sebze bahçelerinin kurulması	0,11683

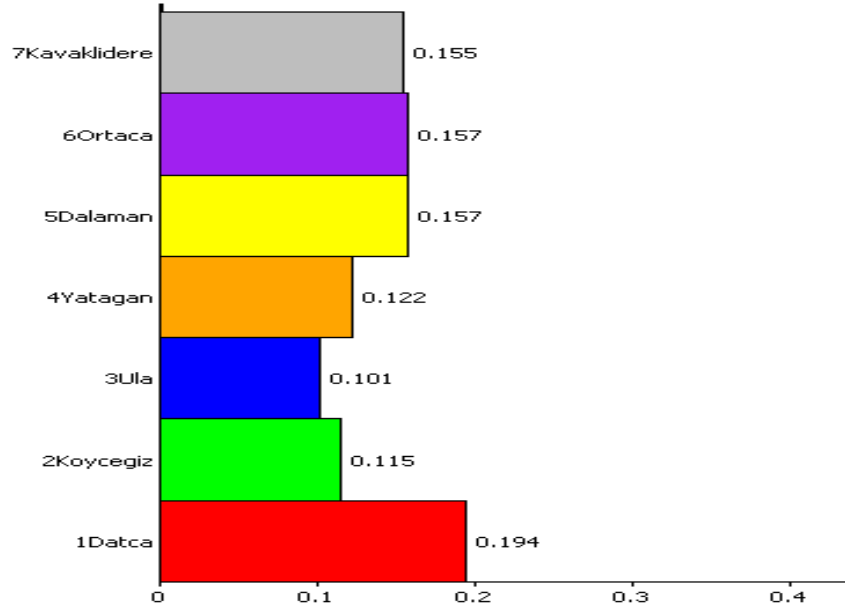

Arca veya Slow Food Merkezlerinin, yok olma riski altında olan türlere veya ürünler için bir veya daha çok projelerini uygulamak	0,25228
Yavaş Yemek tarafından temin edilen yerel bölge ürünlerinin kullanılması ve beslenme geleneklerinin, katma yemek eğitim programlarıyla birlikte, müşterek yemek servisleri, himaye altındaki yapılar ve okul kantinleri içerisinde muhafaza edilmesi	0,08704
Yavaş Yemek ile işbirliği içerisinde, “Mercati della Terra”nın yerine getirilmesiyle elde edilen tipik yerel bölge ürünlerinin desteklenmesi	0,18751*
“Terra Madre” projesinin ve yemek cemiyetlerinin ortak eşleştirme ile desteklenmesi	0,10358

* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tablo 8’de en iyi yavaş şehrin belirlenmesi konusunda “slow food faaliyetlerine ve projelerine destek” ana kriterinin alt kriterleri analiz edilmiş olup bu konuda en önemli kriterin, tipik yerel ürünlerin desteklenmesi, 2. sırada okullar için tat ve beslenme üzerine eğitim programların olması olduğu görülmektedir.

Şekil 8: Slow Food Faaliyetlerine ve Projelerine Destek Ana Kriterine Göre İlçelerin Karşılaştırılması

Şekil 8’de slow food faaliyetlerine ve projelerine destek açısından tüm ilçeler incelenmiş olup Datca’nın en yüksek skoru aldığı görülmektedir. 2. Sırada

Dalaman ve Ortaca yer almakta ve son sırada ise Ula bulunmaktadır.

Tablo 9: Ana Kriterlerin Birbirine Göre Ağırlıkları

Ana Kriterler	Kümelere Göre Normalleştirilmiş Değerler
Çevre politikaları	0.30885*
Altyapı Politikaları	0.20032
Kentsel kalite için teknolojiler ve tesisler	0.07495
Yerel üretimi korumak	0.23493**
Misafirperverlik	0.03418
Farkındalık	0.09651
Slowfood faaliyetlerine ve projelerine destek	0.05025

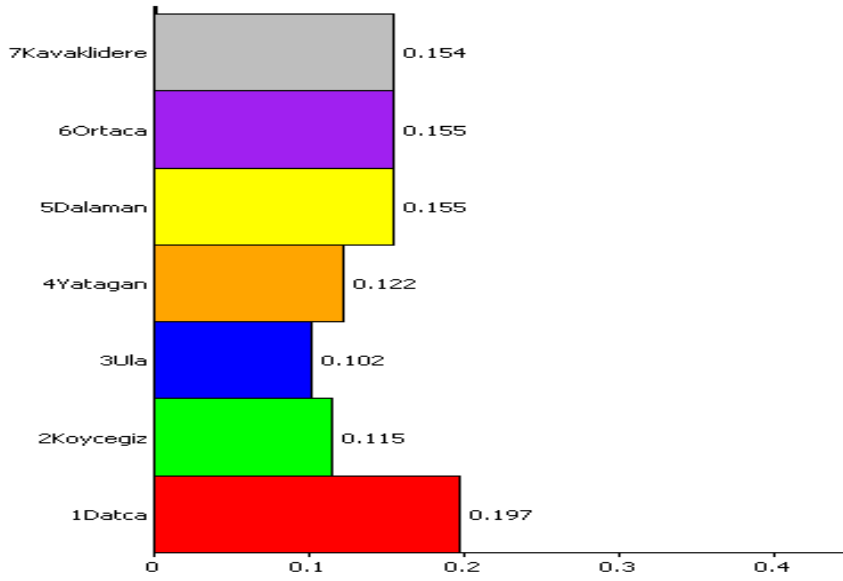
* En yüksek değer

** İkinci en yüksek değer

Tüm ana kriterlerin yavaş şehir olma konusunda birbirine karşı ağırlıkları incelendiğinde en etkili olan kriterin Tablo 9'da görüldüğü gibi çevre politikaları olduğu, bunu yerel üretimi korumanın izlediği, son sırada ise misafirperverliğin olduğu görülmektedir. Bu iki ana kriterin diğer ana kriterlere kıyasla daha etkili çıkması yavaş şehir felsefesiyle örtüşmektedir; çevre politikalarının en önemli kriter olarak bulgulanması yavaş şehir olmadaki sürdürülebilirlik amacıyla, yerel üretimi korumanın da ikinci etkili kriter olması yavaş şehirlerin hem yavaş yemek hareketiyle ortaya çıkmış olmasıyla hem de yerel değerleri koruma arzusuyla uyum göstermektedir.

Tablo 10: En İyi Yavaş Şehir Olma Açısından İlçelerin Karşılaştırılması

Alternatifler	İdealize edilmiş değerler	Normalize edilmiş değerler	Ham değerler
1Datca	1.000000	0.197211	0.065737
2Koycegiz	0.584175	0.115206	0.038402
3Ula	0.517672	0.102090	0.034030
4Yatagan	0.618005	0.121877	0.040626
5Dalaman	0.786167	0.155041	0.051680
6Ortaca	0.785399	0.154889	0.051630
7Kavaklıdere	0.779301	0.153686	0.051229

Şekil 9: En İyi Yavaş Şehir

Tablo 10'da hesaplanan kriter ağırlıklarından yola çıkılarak alternatiflere ilişkin öncelik değerleri elde edilmiştir. Şekil 9'da da görüldüğü üzere %19.7 öncelik değeriyle Datça, en iyi yavaş şehir seçimi karar probleminin en uygun çözümü olarak karşımıza çıkmıştır. Diğer alternatiflerden; Dalaman %15.5, Ortaca %15.4, Kavaklıdere %15.3, Yatağan %12.1, Köyceğiz %11.5 ve Ula %10.2 öncelik değerlerini almışlardır.

SONUÇ

1999 yılında İtalya'da bir grup önderliğinde ortaya çıkan yavaş yemek hareketi, temelini oluşturan “yerel üretim ve yemek kalitesi” felsefesinin genişlemesiyle hayatın birçok alanına etki etmeye başlamış ve önceleri yalnızca fast food kültürüne karşı yerel, geleneksel yiyecek ve yeme biçimlerinin, organik ürünlerin yetiştirilmesinin desteklendiği bir oluşumken şimdi modadan seyahate, trafikten kent yönetimine birçok alana entegre olmuştur. Küreselleşme ve teknolojik ilerlemeler gibi insan hayatının hızına hız katan gelişmeler beraberinde bazı başkaldırıları getirmiştir. Bu başkaldırı ve eleştirilerden yavaş şehirler, hızlı modern hayatı irdelemekte; hayatın hız ve modern tüketim kalıplarını değişime uğratacak bir dönüşümü önermektedir. Bu anlamda, yavaş şehirler; içinde bulunduğumuz “hızlı” ve küresel anlamda homojenleşmiş zamana cevaben ortaya konan, bu nedenle, küreselleşme bağlamında yerel farklılıkları vurgulayan ve yerel olarak yaşam kalitesini arttırma arayışında olan bir harekettir.

Türkiye ve dünyada sayıları hızla artan yavaş şehirlerin bu ünvanı elde edebilmek için diğer alternatiflerden ayrılan bazı kriterleri taşımaları gerekmektedir. Uluslararası Yavaş Şehirler Birliği'nin bu konudaki öncelikli

kriteri nüfusun 50.000'in altında olmasıdır. Ayrıca birlik; üye olan kentlerin ve üye adaylarının "yavaşlık" felsefesine bağlı kalmaları ve bu çerçevede hareket etmeleri için 59 adet üyelik kriteri belirlemiştir. Bu kriterler; çevre politikaları, altyapı politikaları, kentsel kalite için teknolojiler ve tesisler, yerel üretimi korumak, misafirperverlik, farkındalık ve slow food faaliyetlerine ve projelerine destek olmak üzere yedi başlık altında toplanmaktadır. Yavaş şehir olmak isteyen kentlerin ve yavaş şehir olan destinasyonların bu statülerini devam ettirebilmeleri için 59 kriter çerçevesinde projeler geliştirmeleri ve uygulamaları gerekmektedir.

En iyi yavaş şehrin belirlenmesi için yürütülen bu çalışmada AHS ile karar probleminde çözüm aranmıştır. Çalışmada öncelikle her bir ana kriter ile ilgili alt kriterler uzmanlar tarafından değerlendirilmiş ve ana kritere etki dereceleri hesaplanmıştır. Daha sonra her bir ana kriter kendi arasında kıyaslanarak yavaş şehir olmak konusunda hangisinin daha çok önem arz ettiği tespit edilmiştir. Nitekim, çevre politikalarının bu konuda en önemli kriter olduğu ortaya çıkmıştır. Yapılan kriterler arası kıyaslamalar sonucu elde edilen ağırlıklara göre alternatifler (ilçeler) değerlendirilmiştir. Her bir ana kritere göre en iyi alternatifin Datça olduğu tespit edilmiştir, diğer sıralamalarda ise kriterle bağlı olarak farklılıklar olduğu görülmüştür. Tüm kriterler arası etkileşimler değerlendirilerek en iyi yavaş şehrin Datça olduğu, bunu sırasıyla Ortaca, Dalaman, Kavaklıdere, Yatağan, Köyceğiz ve Ula'nın izlediği tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlar doğrultusunda ilçelerin, kriterlerin önem değerine göre değerlendirme yaparak kendilerini iyileştirmeye yönelik kararlar almaları ve bunları uygulamaya koymaları yararlı olacaktır.

Yavaş şehirlerin belirlenmesi sürecine birçok kriter etki etmektedir. Bu kriterler değerlendirildiğinde aslında her bir ana kriterin içerisinde bulunan alt kriterlerin diğer ana kriterlerin alt kriterleriyle ya da kendi kısmındaki diğer alt kriterlerle etkileşim içerisinde olduğu görülmektedir. Dolayısıyla bundan sonraki gerçekleştirilecek çalışmalarda karara etki eden kriterlerin diğerleriyle olan etkileşimleri ve geribildirimleri dikkate alınarak yeni bir değerlendirme süreciyle yavaş şehir tespitine yönelik analizler gerçekleştirilebilir. Bununla birlikte bir sonraki adımda bulanık AHS yöntemi kullanılarak karşılaştırma yapılabilir. Böylece subjektif etkiler bulanıklaştırma yardımıyla daha net ortaya konulabilir.

KAYNAKÇA

- Beatley, T. (2005) **Native to Nowhere: Sustainable Home and Community in a Global Age**, 1.Baskı, Island Press, Washington, DC.
- Çiner, C.U. (2011) “Cittaslow Hareketi ve Türkiye’deki Uygulamaları”, **Memleket Mevzuat**, Sayı:71, ss.1-13.
- Dağdeviren, M., Akay, D., Kurt, M. (2004) “İş Değerlendirme Sürecinde Analitik Hiyerarşi Prosesi ve Uygulaması”, **Gazi Üniv. Müh. Mim. Fak. Der.**, Cilt: 19, No: 2, ss.131-138.
- Ersöz, F., Kabak, M. (2010) Savunma Sanayi Uygulamalarında Çok Kriterli Karar Verme Yöntemlerinin Literatür Araştırması, www.kho.edu.tr/enstitu/SAVBEN_Dergi/.../Makale_6.pdf, [04.02.2013]
- Güven, E. (2011) “Yavaş Güzeldir: “Yavaş Yemek”ten “Yavaş Medya”ya Hızlı Tüketime Dair Bir Çözüm Önerisi”, **Selçuk İletişim**, 7, 1, ss. 113-121.
- Knox, M. (2005) “Creating Ordinary Places: Slow Cities in a Fast World”, **Journal of Urban Design**, Vol.10, No.1, ss. 1-11.
- Mayer, H. ve Knox, P.L. (2006) “Slow Cities: Sustainable Places in a Fast World”, **Journal of Urban Affairs**, Vol.28, No.4, ss.321-334.
- Miele, M. (2008) “CittaSlow: Producing Slowness Against the Fast Life”, **Space and Polity**, Vol. 12, No. 1, ss.135–156.
- Özgen, Ö. (2012) “Seferihisar: A Sustainable Place in A Fast World”, **Millî Folklor**, Yıl 24, Sayı 95, ss. 134-146.
- Özguven, N. (2011) “Vakıf Üniversitesi Tercihinin Analitik Hiyerarşi Süreci İle Belirlenmesi”, **Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi**, Sayı: 30, ss. 279-290.
- Para Dergisi, (2012) 28 Ekim-3 Kasım, Sayı:2012/44.
- Pink, S. (2008) “Sense and Sustainability: The Case of the Slow City Movement”, **Local Environment**, Vol.13, No.2, ss.95-106.
- Pink, S. (2009) “Urban Social Movements and Small Places- Slow Cities as Sites of Activism”, **City**, Vol.13, No.4, ss.451-465.
- Saaty, T. L. (1994) **Fundamentals of Decision Making and Priority Theory With the Analytic Hierarchy Process**, RWS Publications, Pittsburgh.

http://www.cittaslowturkiye.org/index.php?option=com_content&view=article&id=100&Itemid=468, [21.01.2013]

http://www.cittaslowturkiye.org/index.php?option=com_content&view=article&id=102&Itemid=470, [25.01.2013]

http://www.cittaslow.org/download/DocumentiUfficiali/CITTASLOW__LIST_january_2013.pdf, [26.03.2013]